

gwerth mewn gwahaniaeth
delivering on distinction

Cyfarfod:	Grŵp Cyswllt Cymunedol (GCC)		
Amcan y Cyfarfod:	Rôl y GCC yw hwyluso cyfathrebu ac ymgysylltu rhwng Morlais Menter Môn, y gymuned a rhandaliad allweddol.		
Lleoliad:	Gwesty Bae Trearddur		
Dyddiad:	26/09/2022	Amser:	18:00
Mynychwyr:	<p>Menter Môn: Gerallt Llewelyn Jones (GLLJ), Oliver Wilson (OW), John Idris Jones (JIJ), Hannah Thomas (HT), Aimi Hopkins (AH), Guto Wyn Hughes (GWH), Clive McGregor (CMG);</p> <p>Ateb: Llinos Iorwerth (LI), Mabon Dafydd (MD);</p> <p>Môn CF: Alun Roberts (AR);</p> <p>Jones Brothers: Brendan Fieldhouse (BF), Bryn Williams (BW);</p> <p>MP Ynys Môn: Bethan Davies (BD) ar ran Virginia Crosbie;</p> <p>Aelod Ward Cyngor Sir Ynys Môn dros Gaergybi: Glyn Haynes (GH);</p> <p>Anglesey Mechanical Solutions: Darren Morris (DM);</p> <p>Faun Trackway: Gareth Williams (GW);</p> <p>RSPB: Laura Kudelska (LK);</p> <p>Setter and Associates / Systems Partnership: Ian Ord (IO);</p> <p>Cyngor Cymuned Bae Trearddur: Stephen Williams (SW);</p> <p>Canŵ Cymru: Alistair Pattullo (AP);</p> <p>Cynrychiolydd Tirfeddianwyr Lleol: Tom Roberts (TR);</p> <p>Holyhead Shipping: Oliver Tull (OT);</p> <p>Cynghorydd Seiriol/Dirprwy Arweinydd Cyngor Ynys Môn: Carwyn Jones (CJ).</p>		

Crynodeb o Drafodaethau:

1.	Croeso a Chyflwyniadau
<p><i>Yn ystod y cyfarfod hwn dangoswyd cyflwyniad PowerPoint ar y sgrin.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Panel a gyflwynwyd gan CMG: <ul style="list-style-type: none"> ○ GLJ – Uwch Swyddog Cyfrifol Morlais ○ OW – Rheolwr Prosiect, Morlais ○ CL - Rheolwr Prosiect Ymchwil i Nodweddion Morol ○ AR – Dirprwy Gadeirydd ar gyfer GCC 	
2.	Fformat Cyfarfod
<ul style="list-style-type: none"> • Cytunwyd ar fformat y cyfarfod. 	
3.	Diweddariad Morlais

- Mae tîm Morlais ym Menter Môn yn tyfu i gyflawni'r prosiect.
- Mae gwaith seilwaith ar y tir yn gwneud cynnydd.
- Mae Jones Brothers, prif gontractwr Morlais wedi cyflogi prentisiaid ar y cynllun.
- Mae OBR, cwmni lleol, wedi ennill cytundeb gan Jones Brothers.
- Mae Magallanes Renewables wedi ennill CfD (contractau gwahaniaeth) am 5.6MW.

4. Rhaglen Waith – Adeiladu

- Drilio Cyfeiriadol Llorweddol (HDD):-
  - Stockton Drilling (STK) yn gwneud y gwaith
  - Ailddechreuodd y gwaith drilio ym mis Awst 2022.
  - Mae'r daeareg yn amrywio ac yn achosi i'r drilio symud ymlaen yn arafach.
  - Rhagwelir y bydd y gwaith drilio yn parhau tan ddechrau 2023.
- Is-orsafoedd a llwybrau ceblau ar y tir:-
  - Jones Brothers yn gwneud y gwaith - dechreuodd y gwaith ym mis Mawrth 2022.
  - Mae gosod dwythellau cebl (cable ducts) wedi golygu cau ffyrdd, ond bellach tua 65% or gwaithhyn wedi ei gyflawni.
  - Llwybrau dargyfeirio traffig (diversion routes) yn eu lle (gweler diweddariadau ar y wefan).
  - Gosod ceblau i ddechrau yn y gaeaf.
  - Bydd angen cau ffyrdd unwaith eto yn ystod gwanwyn 2023 i uno y ceblau.
  - Gwaith cloddiau a draeniad y is-orsaf glanfa wedi'u cwblhau i raddau helaeth - gwaith i barhau yma tan Hydref 2023.
  - Disgwylir i waith is-orsaf Parc Cybi ddechrau ddiwedd 2022/ dechrau 2023.
  - Mae dylunio sifil a thrydanol yn parhau.
  - Y rhaglen waith gyffredinol i'w chwblhau erbyn diwedd 2023.

5. Prosiect Ymchwil i Nodweddion Morol (MCRP)

- Mae'r prosiect MCRP yn monitro amrywiaeth o fywyd gwylt yn yr ardal ac o'i chwmpas: mamaliaid morol, gan gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i) ddolffiniaid trwyn potel, llamhidyddion a morloi llwyd yr harbwr, adar môr, yn enwedig rhywogaethau gwylogod a llurs, a physgod mudol.
- Mae amrywiaeth o waith ymchwil yn cael ei gyflwyno gan arbenigwyr sy'n arwain y byd o 9 prifysgol a sefydliad gwahanol gydag ystod eang o dechnegau, i ddeall maint y boblogaeth, symudiadau ac ymddygiad anifeiliaid yn yr ardal ac o'i chwmpas.
- Maent yn casglu data gan ddefnyddio camerâu, delweddu thermol, monitorau acwstig, arsylwadau gweledol, tagio a sonar gweithredol ag y gallwch o'r enghraifft hon o forlo yn nofio heibio synhwyrdd sonar.
- Bydd y data monitro amgylcheddol yn sicrhau bod gosod tyrbinau yn digwydd mewn cyfnodau rheoledig iawn, i wneud yn siŵr nad oes unrhyw effeithiau andwyol sylweddol ar fywyd gwylt lleol.
- Nid oes unrhyw dystiolaeth fod brosiectau Ynni Ffrwd llanw bresennol eraill yn cael effaith amgylcheddol negyddol sylweddol.

6. Grŵp Gweithgor Sgiliau a Hyfforddiant

- Mae gan Morlais weithgor sy'n canolbwyntio ar adnabod a darparu datrysiadau ar gyfer unrhyw fwlch sgiliau a gyflwynir gan y cyfleoedd gwaith o Brosiect Morlais.
- Mae hyn yn cynnwys nodi ffyrdd o helpu pobl ddi-waith, pobl mewn gwaith a myfyrwyr.
- Mae GWH & AR yn trafod pa gyfleoedd sydd ar gael i fyfyrwyr nad ydynt yn academiaidd er mwyn rhoi'r cyfle a'r profiad y bydd eu hangen arnynt i gystadlu am y swyddi.
- Mae Holiadur Sgiliau wedi ei greu gan Dr Edward Jones o Brifysgol Bangor i fynd at ddatblygwyr i weld pa sgiliau a hyfforddiant fydd eu hangen arnynt a'r swyddi fydd eu hangen wrth osod eu tyrbinau.

7. Grŵp Gweithgor Cadwyn Gyflenwi

- Mae Morlais wedi sefydlu gweithgor cadwyn gyflenwi er mwyn uchafu swyddi a chyfleoedd gwaith i bobl a busnesau lleol drwy'r prosiect.
- Mae'n bwysig bod Morlais yn siarad â chyflogwyr lleol i wneud yn siŵr eu bod yn ymwybodol o'r cyfleoedd.
- Bydd cyfarfod nesaf y gweithgor ar 28 Medi.
- Mae Magallanes yn bwriadu dod draw ar yr 8fed a 9fed o Dachwedd.
- Mae Cadarn, OBR, AE ac AT Lewis yn derbyn contractau yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol gan Morlais.

8. Cwestiynau**Steven Williams – Cyngor Cymuned Bae Trearddur**

- Mae angen gwella'r llwybr cyhoeddus i lawr i'r traeth ger Henborth i'w wneud yn hygyrch i'r cyhoedd, a yw hyn yn rhywbeth y gallai Morlais ei wneud tra maent yn gwneud gwaith yn yr ardal?
  - GLJ – Mae angen i Will wneud yr un peth yn fewnol a rhoi ymateb ysgrifenedig.

Bethan Davies – Mynychu ar ran Virginia Crosbie

- A oes diddordeb gan ddatblygwyr eraill i ddefnyddio'r 'plug & play' a beth ellir ei wneud os ydynt yn dangos diddordeb?
  - GLJ - mae 12 datblygwr wedi dangos diddordeb ond 5 sydd agosaf at wneud cais am CfD.
  - Datblygwyr yw Orbital, Nova, Verdant, Inyanag & QED ac maent yn debygol o fod yn gwneud cais yn y cylch cymhorthdal nesaf (AR5).
  - Mae opsiwn i'r cwmni adeiladu eu tyrbinau lle maent wedi'u lleoli nawr neu yma yng Nghymru. Mae Julie James a Virginia Crosbie yn rhan o'r gwaith i geisio eu perswadio i sefydlu yma, yn lleol.

Darren Morris - Atebion Mecanyddol Môn

- Pa mor bell mae OBR i lawr y llinell gyda'u gwaith gyda Jones Brothers a phwy mae eu pensaernïol ac ati yn gweithio iddyn nhw?
  - BF – mae gan OBR isgcontractwyr i gyflenwi gwaith pensaernïol ac ati ac nid yw Jones Brothers yn gwybod pwy maen nhw'n ei ddefnyddio.

Tom Robert – Cynrychiolydd Perchennog Tai Lleol

- Pa fath o ddyfeisiadau y bydd datblygwyr y rownd CfD nesaf yn eu defnyddio?
  - GLJ – 2 arnofio a 4 tanfor, lleoliad y tyrbinau yn 2026.
  - Eglurodd GLJ fod y tyrbinau'n cymryd 3 – 4 blynedd i'w hadeiladu ond bod angen i ddatblygwyr sicrhau'r CfD nawr.
- Pryd fydd yr adroddiad data gwaelodlin y mae'r MCRP yn ei gasglu ar gael?
  - Nododd CL fod yr MCRP yn gobeithio cael llawer o'r casgliad data cyn 2023.
  - GLJ - Gallai fod yn 2024 cyn bod adroddiad gwaelodlin llawn yn barod. Ni fydd Magallanes yn gallu defnyddio cyn i CNC lofnodi'r adroddiad data sylfaenol.

Oliver Tull – Holyhead Shipping

- Ble bydd y prosiect yn cael ei leoli a beth sy'n cael ei wneud ar gyfer llongau masnachol?
  - CL i gael manylion cyswllt Oliver fel y gellir ei wahodd i gyfarfodydd llywio yn y dyfodol.

Darren Morris - Anglesey Mechanical Solutions

- A fu unrhyw wrthwynebiadau yn lleol i'r prosiect?
  - Nododd GLJ fod Morlais yn disgwyl mwy o wrthwynebiadau, ond mae pobl yn sylweddoli'r angen i greu ynni adnewyddadwy ac mae pobl yn cydnabod yr angen am swyddi lleol.
  - Dywedodd TR y bu pryder gyda pherchnogion tai a busnesau lleol ynghylch yr effeithiau ar y bywyd gwyllt a'r effaith weledol.
  - Nododd JIJ fod Morlais yn cydnabod pryderon a'i fod yn naturiol, ond mae Menter Môn yn gwrandao ar y pryderon ac yn gweld beth ellir ei wneud ac yn rhannu gwybodaeth trwy amrywiol sianeli megis y GCC.

Bethan Davies – Mynychu ar ran Virginia Crosbie

- Sut bydd pryniant diweddar safle Orthios gan Stena yn effeithio ar y prosiect?
  - Nododd GLJ fod Morlais wedi sicrhau pwerau GPG fel rhan o'r amodau cynllunio ond mae'r hyn fydd yn digwydd i'r tir i'w weld o hyd.
- Dywedodd CMG os oes rhagor o gwestiynau, gall mynychwyr gysylltu â thîm Morlais drwy e-bost info@morlaisenergy.com a derbyn ateb ysgrifenedig.

9. Unrhyw fusnes arall

- Dim mater arall.

10. Dyddiad Cyfarfod nesaf

- I gael ei gadarnhau.